

Hajnal István Kör
Társadalomtörténeti
Egyesület

Hungarian Society
for
Social History

Hírlevél — Newsletter

Budapest - Szombathely

1996/1. szám

Beköszöntő

Új tisztünkben mindenekelőtt a Hírlevélen keresztül is köszönetet mondunk Egyesületünk eddigi vezetőinek, Bácskai Verának, akit továbbra is tiszteletbeli elnökünknek tartunk, és Benda Gyulának, titkárunknak, s a tisztségektől függetlenül a szervezés terheit viselő tagjainknak, különösen a Kör szürke eminenciásaként működő A. Varga Lászlónak. Nem lesz könnyű dolgunk megfelelni annak a hagyománynak, amelyet a Kör vezetésével teremtettek a magyar társadalomtörténet területén, s annak a presztízsnak, amelyet teljes súlyával korábban talán nem is mérlegeltünk. Munkánkban a továbbiakban számítunk a támogatásukra és erre rá is szorulunk.

Terveinkről

A Kör eredeti célkitűzéseinek megfelelően változatlanul a korszerű szakmai munka szervezését tekintjük elsődleges feladatunknak. Úgy tervezzük, hogy ennek fő fórumai a jövőben is a szakmai műhelyek, az éves konferenciák és az Évkönyv lesznek.

Szolid terveink finanszírozásának megteremtésére is komoly erőfeszítéseket kell tennünk. A következő években valószínűleg sok időt fogunk tölteni pályázatok írásával és támogatók toborzásával. E téren máris kérjük tagjaink gyakorlati segítségét!

A műhelyek. A műhelyek újraélesztését az egyleti élet felfrissítésével párhuzamosan látjuk megoldhatónak. Úgy látjuk, hogy az elmúlt évek óhatatlan fáradási periódusa után a szerveződés máshol is megélénkült. Ennek tendenciája

egy újfajta munkamegosztás felé mutat, amelyben az eddigi tevékenységünknek megfelelő arculatunkat önállóan tovább kell alakítanunk. Szélesebb körben tegyük ismertté tevékenységünket, céljainkat, sőt múltunkat, s nem utolsó sorban névadónkat, Hajnal Istvánt. Nélkülözhetetlen a társegyesületek, intézetek és intézmények, tanszékek tervei közti tájékozódás. Az első félévi program is tükrözi, hogy van igény a Körrel való együttműködésre. Ezek elől nincs okunk kitérni. Valószínű, hogy a műhelyek egy része együttműködés keretében jön majd létre. Az együttműködésben törekedjünk kapcsolatot keresni a külföldi kutatókkal és műhelyekkel.

Javasoljuk, hogy az 1996. január 30-i választmányi gyűlésen állítsuk össze a saját terveinknek alapul szolgáló probléma-katalógust, a társadalomtörténeti égető kérdések és fehér foltok ideiglenes térképét. A "térkép", amelyet vitára bocsátanánk, nyilván újabb térképek készítésére fog ösztönözni, s lehetővé teszi, hogy ne csak "hozott anyagból" dolgozzunk, hanem a műhelyek tervezett szervezésével segítsük elő a történeti kérdések áttekintését és tisztázását. Egy ilyen katalógus akkor is tanulságos, ha pillanatnyilag irreális lenne minden problémának saját erőből való kutatása.

Az éves konferencia. Bár még az idei, 1996. évi konferenciánk sincs biztos sineken - erről lásd az alábbi beszámolót - épphogy idejében vagyunk az 1997. évi konferencia tervezésével. Erről is beszélnünk kell a választmányi gyűlésen.

Az Évkönyv. A két év előtti, velemi konferencián a Közgyűlés azt a határozatot hozta, hogy a konferencia-kötetek helyett egy Évkönyvet szerkesszünk. Ezt a koncepciót nyilván a konferencia

előadásainak megtervezésénél is érvényesíteni kellene.

A Hírlevél. Azt javasoljuk, hogy a konferenciák, illetve a közgyűlések közti időszakokban kapjon a Hírlevél nagyobb szerepet az értesülések áramlásában és a tagsággal tartott kapcsolat terén, de Körünk életének és törekvéseinek külső közlésében is. Rendszeresen jelenjék meg a Hírlevél négyszer évente, téli, tavaszi, nyári és őszi kiadásban.

Javasoljuk, hogy legyen a Hírlevélnek egy néhány fős szerkesztősége, amely önkéntes vállalkozókból állna egy számítógépes hálózati állomáshoz telepítve. A számítógépen szerkesztett kis újság a hálózaton keresztül folyamatosan közvetíthet híreket, közlésre szánt közérdekű, rövid írásokat, tárcákat, leveleket, (például külföldön dolgozó tagjaink friss benyomásait), irodalmi tájékoztatót, hiszen egymás munkáit, megjelent írásait sem ismerjük mindig, ha informális csatornákon vagy véletlenül nem jutunk hozzá. Programjainkat és az irodalmi tájékoztatót angol nyelven a határon túlra is "forgalmazhatnánk", ottani irodalomért vagy egyéb értesülésért cserébe. Partnerként elsősorban azokra a külföldi kollégákra gondolunk, akik magyar

történelemmel foglalkoznak és társadalomtörténeti érdeklődésűek. A számítógépes újság negyedévenkénti kinyomtatása lenne a Hírlevél. A szerkesztés s a nyomtatás költségeinek fedezetét reklámokkal is meg lehet keresni.

Az irodalmi jegyzeteket, pontos címléírással, egy általános ismertető és egy tartalmi figyelemfelhívó bővített mondat formájában máris várjuk postai levelezőlapra vagy e-mail útján Benedek Gábor címére (ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék. 1051 Budapest Pesti B. u. 1.; e-mail: gbenedek@osiris.elte.hu).

A címléírás formájára Halmos Károly AETAS-beli kritikai-könyvészeti munkájának sémáját javasoljuk.

Ugyancsak várjuk a tárcákat és a leveleket két nyomdai flekk terjedelemben!

1996 februárjától minden hónap első keddjén (április elsején hétfői napon!) vitaüléseket tartunk délután 2 órakor a Teleki Alapítvány vendégszeretét élvezve a harmadik emeleti konferenciateremben. (Teleki Alapítvány, Közép-Európa Intézet. Budapest XII. ker. H-1125 Szilágyi Erzsébet fasor 22/c. Telefon: 275-2500; T.fax:275-2495). A vitadélutánok első félévi műsora a következő:

Programnaptár 1996 első félévére

február 6. kedd 14h.	Gombár Csaba	Etnokrácia mint a modern uralmi szerkezet pervezitása
március 5 kedd 14h.	Melegh Attila Ö. Kovács József Szabó Dániel	Beszámoló és első eredmények a halasi társadalomtörténeti kutatásban
április 1. hétfő 14h.	Alkony Árpád emlékülés	
május 7. kedd 14h.	Dányi Dezső	Migráció mint a polgárosodás eszköze
június 4. kedd 14h.	Dávidházi Péter	Életpálya nevekben elbeszélve (Franz Schedeltől Toldy Ferenczig)

Tájékoztató irodalom:

-GOMBÁR Csaba. Társadalomszemléletünk etnicizálódása. = Politikatudományi Szemle. 1994/4.; Uő. Építsünk erős kerítéseket? A társadalom etnizáló szemléletéről. = 2000. MCMXCV. Június.3-8.

-DÁNYI Dezső. Belső vándorlás Magyarországon a XIX. század második felében. In: A népesség területi elhelyezkedése és mozgása c. konferencia előadásai Pécs 1994. április. Népeségtudományi Kutató Intézet kutatási jelentései. 25. Budapest 1995. 219-239

-DÁVIDHÁZI Péter."Iszonyodnám ennem előtt".(Egy írói Oidipusz-komplexum drámája.) I-II.rész. = HOLMI 1995/3.350-365, 1995/4.513-525.

TÓTH ZOLTÁN

* * * * *

Tisztújító közgyűlés

1995. október 16-án az ELTE BTK épületében megtartottuk a Hajnal István Kör tisztújító közgyűlését. A leköszönő vezetőség nevében Benda Gyula titkár olvasta fel a beszámolót a Kör 1995. évi tevékenységéről, s egyúttal értékelte az 1993-95 közötti három év munkáját. A vita során számos kiegészítés hangzott el az egyes működési formák, mindenekelőtt a History and Society, az Alapítvány és a Hírlevél helyzetéről, majd élénk eszmecsere bontakozott a műhelyek jövőbeni feladatairól. Ezt követően a közgyűlés egyhangúlag elfogadta a beszámolót, az eddigi tisztségviselőket felmentette, s a jelölő bizottság javaslata alapján megválasztotta a következő tisztkart:

Elnök:	Tóth Zoltán		
Alelnökök:	Faragó Tamás Hudi József	Mazsu János Tilcsik György	
Titkár:	Benedek Gábor		
Ellenőrző Bizottság	Halmos Károly	Lengyel György	Tímár Lajos
Választmány:	Bácskai Vera Benda Gyula Dominkovits Péter Gyáni Gábor	Koszta László L. Nagy Zsuzsa Nagy Beáta Ö. Kovács József	Szabó László Tóth Ágnes Vonyó József

* * * * *

Beszámoló a Hajnal István Kör 1995. évi tevékenységéről és az 1993-95 év közötti három év értékelése

(Titkári jelentés a közgyűlésen)

1995-ben a vezetőség beszámolójának feladata kettős: az utolsó év tevékenységének ismertetése és egy hároméves elnökségi ciklus értékelése. Ezért előbb röviden összefoglalom az elmúlt év tevékenységeit, majd pedig megkísérlem az 1993-as velemi konferencia óta eltelt időszak eredményeinek és problémáinak elemzését.

1994 augusztusában Pécsen került sor a 8. társadalomtörténeti konferenciára, s vele

egyidőben az éves közgyűlésünkre. A konferencia - hála pécsi szervezőinknek - a korábbi éves seregszemlékhez hasonlóan jól sikerült. A konferencia tartalmi vonatkozásban is érdekes volt, anyagának megjelenéséről egyelőre még nincs döntés.

A pécsi konferenciát követően egy alkalommal ült össze a választmány, foglalkozott az egyesületi munkával, az éves konferenciák megszervezésének, programjának kérdéseivel. Felmerült, hogy

szükség lenne a plenáris, tudományos előadásokra, vitákra, amelyek elsősorban az új kutatási eredmények, megközelítési módok ismertetésére tehetnék a hangsúlyt. Az 1995-ös évre Salgótarjában terveztünk konferenciát. Ez a társadalomtörténetírás helyzetének megvitatása mellett az iparosodás társadalmi hatásait vizsgálta volna két vagy több időrendi szekcióban. Foglalkozott a választmány a kiadványok kérdésével is.

A plenáris ülések felújítására 1995. tavaszán tettünk kísérletet. Gyáni Gábor a naplók társadalomtörténeti forrásértékéről tartott előadást. A fontos és érdekes előadás látogatottsága azonban lehangoló volt. Továbbra is hiányzik tudományos életünkől az a fórum, ahol frissiben meg lehetne vitatni terveket, készülő munkákat és megjelent eredményeket. Ezzel - azt hiszem - minden egyetemen, más tudományos intézményekben is kísérleteznek. Nem sok sikerrel.

Az egyesület korábban sikeres műhelyei elhaltak, s az újra meg újra megfogalmazódó igény ellenére feltámasztásuk egyelőre nem tűnik valószínűnek. Az egyetemek helyi "kutatói szemináriumai", tanszéki vitanapjai pedig egyelőre szűkkörű, lokális fórumok. A plenáris előadás jobb propagandával talán újra indítható, de hiányzik a valóban izgalmas és sokakat érdeklő téma is.

Az egyesület központi tevékenysége maradt az éves társadalomtörténeti konferencia. A tervezett salgótarjáni jubileumi konferencia szervezése megkészt, ezért a Kör vezetősége úgy döntött, hogy 1995-ben egy részkonferencia formájában kerül sor a 9. társadalomtörténeti konferenciára. A szervezést már korábban elkezdte a Baranya Megyei Levéltár és a nemességtörténeti OTKA munkaközösség, ehhez csatlakoztunk. Szeptember elején így került sor Pécsváradon mintegy 50-60 ember részvételével a 18. századi nemesség történetével foglalkozó konferenciára. Tagjainktól utólag kell elnézést kérnünk, hogy az éves, nyitott, mindenki számára elvben elérhető

találkozás ebben az évben elmaradt. A nemesség konferencia sikeres volt, az előadás vagy vita szokásos dilemmáival. A szervezésért köszönet illeti a Baranya Megyei Levéltár munkatársait, a szakmai sikerért pedig az előadókat. A konferencia hű képet mutatott arról a kutatási területről, amelyik már induláskor a hazai társadalomtörténet egyik sokat ígérő terepuma volt: a nemesi elit és a nemesi tömegek társadalomtörténetéről. Egyszerre volt érezhető, hol rekedt meg a kutatás, hol születtek jelentős eredmények, s ígéretes új kutatási irányok is láthatóvá váltak.

A salgótarjáni jubileumi konferencia áttolódott 1996-ra, amelyik most már formálisan is tizedik, tehát valóban jubileumi lesz. Előkészítése a korábban elképzelt keretekben folyik. 1996-ra terveztünk egy másik részgyűlést is. Korábban elfogadtuk a Zala Megyei Levéltár meghívását egy közös konferenciára. Ennek témája egyrészt az oktatás társadalomtörténete, másrészt a prozopográfiai kutatások helyzetének felmérése lenne.

Az egyesületi tevékenység lényeges területe a konferenciák előadásainak kiadása és a hírlevél megjelentetése. E területen jelentős előrelépés, hogy befejeződött az 1992-ig terjedő öt konferencia publikálása. Már 1994-ben kiadta a Békés Megyei Levéltár az ötödik, gyulai konferencia anyagát (ezt a Kör százezer forinttal segítette), majd pedig megjelent a keszthelyi kisvárosi témájú konferencia előadásainak kötete. Ez utóbbit a Zala Megyei Levéltár gondozta, s egyelőre a Kör finanszírozta a kiadást, de remélhető, hogy a levéltárral közösen sikerül még kiegészítő támogatásra szert tenni.

1993-tól, a veleimi Hajnal centenáriumi konferenciától kezdve a Kör az évkönyvszerű kiadás mellett döntött, azaz csak az előadások egy részét szeretnénk közreadni. Az első kötet anyaga Szombathelyen nagyjából együtt van. Az 1993. évi debreceni konferencia anyagát a KLTE Történeti Intézetével közösen adjuk ki, az

utolsó korrektúránál tart a kötet, hamarosan megjelenik.

A hírlevél friss megjelenítése nem valósult meg, egyetlenegy száma az éves konferencia előkészítéseként készült el. Nincs igazán kitalálva új funkciója, s hiányzik a híryanagot szolgáltató aktív részvétel is.

A Kör vezetősége a Zala Megyei Levéltár révén kapcsolatba került a kapolyi napok rendezőivel, és közös konferencia, kiadványok tervezése vált lehetővé. Ez a népszerűsítés irányába való nyitás lehet (emellett új, "piacos forma"), az új vezetőségnek első feladata lesz erről dönteni.

A Kör tevékenységeit az öttagú elnökség irányította (elnök, három alelnök, titkár). A pénzügyi részt vállaló szombathelyi központ példászerűen működik, s reménykeltő, hogy az ELTE BTK Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszékén működő központ megerősödött egy megfelelő szervező-adminisztrátor belépésével. Ez a két terület az, amelynek fenntartása ígéretes lehet egy jól működő egyesület számára. A nagyfokú széttagoaltság azonban fellazította egy kicsit a vezetőséget, amely nem állt mindig helyt a rábízott feladatokban.

Végezetül meg kell említeni a Kör által alapított Alapítvány működését, s a History and Society folyóirat kiadását - ezekről az alapítványi titkár és a szerkesztő ad majd rövid tájékoztatást.

Legvégül említem a Körhöz kapcsolódó kutatói és oktatói, azaz történész kollektíva legszebb és leghatékonyabb eredményét: Bácskai Verát születésnapján egy kéziratos tanulmánykötettel köszöntöttük. Ez remélhetőleg hamarosan megjelenik. (A kötet novemberben jelent meg.)

Ennyit az 1995-ös évről. Kevés, de nem lebecsülendő eredmény. Feladatom másik része a választási ciklus három évének mérlegre tétele. Engedjék meg, hogy ne számokat és felsorolást adjak, hanem megkíséreljem az összefoglaló értékelést.

1992-ben új vezetőség született: két új alelnökkel bővült a vezetés (Faragó Tamás, Tilcsik György), és Varga László helyett

Ö. Kovács József vette át a titkári teendőket. Ez a szerkezet lehetővé tette az alelnökök közti munkamegosztást (alapvetően mindegyik egy-egy konferenciát vállalt fel), viszont a korábnál jobban decentralizálta a vezetést. A forma bevált s megtartandó, de a kommunikációs csatornák javítandók. Az egyesület központja Szombathelyre került, s egyben talán a súlypontja is a Dunántúlra tevődött át. Ez sikeres és fontos fordulat volt, az ebből következő változásokat szervezetileg is meg kell határozni. Viszont az egyetemi városokban a Kör tevékenysége továbbra is kevésbé hatékony.

Az éves konferenciák megőrizték találkozó jellegüket, ahol a részvétel a fontos, kevésbé az eredmény. A mai széttagoaltságban és hajszoaltságban igenis szükség van erre a formára. Megfontolandó az is, hogy a sok előadásos, nyitott formát tartsuk meg. Igény van rá, s talán nem csalódom, hogy mindig sikerül megnyerni új, induló embereket is a bemutatkozásra. Az éves konferenciának azonban olyannak kell lenni, hogy mindenki számára elérhető legyen (ezt pénzügyileg is értem).

Szakmailag a műhelyek elmaradása, az új fórumok megszervezésének kudarc súlyos - az egyesületi munka lényegét érintő kérdés. Ebben teljes joggal elmarasztalható az egyesület vezetősége és aktív magja. A jól működő személyi kapcsolatok, a kialakult új szakmai hálózatok nem pótolhatják az egyesület tudományos fórumait. Kérdés, hogy a jelenlegi viszonyok között mire van igény és mi a megvalósítható. Történettudományunk szétesettsége ma már olyan fokú, hogy a kisebb csoportok munkáját is negatívan befolyásolja. A társadalomtörténet terén sikeres volt a személyes hálózat kiépítése, de sikertelen az intézményes csoportszerveződés és érdekérvényesítés. A pozíciókat elfoglaltunk, növeltük a publikációs lehetőségeket, kutatási programok indultak, de nincs világos szakmai értékrend és lobb. Az 1989-ben meglazult

kapcsolatok ma újra megerősödtek, az establishment a régi. Új reformstratégiára van szükség. Ennek szüksége már 1992-ben Velemben is megfogalmazódott, de nem történt szinte semmi.

A kiadás területén, ha lassan is, de megvalósulnak saját kiadványaink. Sikertelen volt azonban a Hajnal István levelezés terén az ELTE Szociológiai Intézettel való együttműködés (feltárandó, hogy miért), s egyelőre megszakadt az angol nyelvű folyóirat kiadása.

A Századvéggel lezárult a közös tevékenység, de folytatódik a kiadás. Igéretesnek tűnik a Csokonai Kiadóval való közös munka. 1995-ben két kötetünket gondozta a kiadó, s fontos szerepet kapott az egyetemi társadalomtörténeti segédkönyvek létrehozásában is.

A Hajnal István Kör kerete adott otthont a Kulturális antropológiai csoportnak. Más egyesületekkel a kapcsolatok lazák, de jók. A történelemtanárokkal és a Rubicon népszerűsítő folyóirattal a korábbi szervezeti kapcsolat egyénivé vált. Így továbbra is jelen vagyunk e helyeken, bár a

Körnek nagyobb mértékben kellene foglalkoznia a társadalomtörténet népszerűsítésével. A kritika mellett ez a másik meghódítandó terület.

Sokat ígérő jelenség az új várostörténeti munkaközösségek jelentkezése és a Kör hatása ezekre: Kiskunhalas, Kanizsa, Miskolc, Pécs és Győr említendő, ahol a társadalomtörténet és a modern szemléletű társadalomtörténeti kutatások részvétele hangsúlyozott. Érdemes lenne ezek tanulságait elemezni.

A Kör tevékenysége a korábban megálmodottól eltérő módon alakult, ez frusztrálhat bennünket, de a tényleges változások felismerésével a jelen viszonyokhoz alkalmazható hatékony cselekvésre is mód nyílik. Az elnökség szükségszerű megújulása ezt teremtheti meg. A történettudomány szétesettsége pedig továbbra is napirenden tartja a szervezeti és egyesületi formák, a szakmai fórumok és programok kérdését. A "rendszerváltozás" elmaradt, reformokra viszont szükség van.

BENDA GYULA

★ ★ ★

KONFERENCIÁK

Az 1996. évi salgótarjáni konferencia előkészületei

A Kör jubileumi társadalomtörténeti konferenciáján két kérdéskört kívánunk megvitatni.

I. témakör: A társadalomtörténetírás helyzete hazánkban

(Ennek aktualitását az adja, hogy 1986-ban, tehát tíz évvel ezelőtt rendeztük az első társadalomtörténeti összejövetelünket éppen Salgótarjában.)

A fő referátumokat Benda Gyula (általános áttekintés) és Gyáni Gábor (talán inkább várostörténeti aspektusból) tartaná. A korreferátumokra a történeti szociológia, az antropológia és a történeti néprajz egy-egy képviselőjét kérnénk fel.

(Azt szeretnénk, ha a fő referátumok szövege előre megjelenne egy folyóiratban, s így a szerzők a konferencián már csak kb. 10 percben foglalnék össze a nyomtatásban megjelent mondandójukat. A korreferátumok természetesen teljes terjedelemben az összejövetelen hangzanának el.)

II.témakör: Ipari társadalom az iparosodás előtt, alatt és után

Két szekciót tervezünk:

1. Az iparosítás előtti társadalom.

A szekciót Faragó Tamás szervezi és vezeti, felhívását ld. külön.

2. A "nehéziparosítás" társadalmi következményei.

Itt elsősorban a klasszikus ipari forradalom társadalmi átalakulásaira, a két világháború közötti hadiiparra, a győri programra és az 1945 utáni erőltetett iparosításra gondolunk.

Kérem, hogy előadás-vázlatukat küldjék el a címemre (Nógrád Megyei Levéltár 3100 Salgótarján Bem u. 18).

A konferenciát ugyanott, ahol az 1989-es salgótarjánit, a Pénzügyi és Számviteli Főiskolán rendeznénk meg, az 1996. augusztus 20. utáni héten.

Á. VARGA LÁSZLÓ

Az iparosítás előtti társadalom

A Hajnal István Kör 1996. augusztus végén rendezi meg a már szokásossá vált éves konferenciáját. A központi téma az ipar és a társadalom viszonya. A jelen sorok írója az iparosítás előtti korszakot, tehát a magyar társadalom újkori fejlődésének kb. az 1850-70-es évekig terjedő időszakát vallató előadásokat szeretné szekcióba szervezni. Az ipar és a társadalom kapcsolatviszonyát szeretném tágan értelmezni, messze túlterjedve a szokásos ipar- és gazdaságtörténeti megközelítéseken. Ide tartozónak érzem tehát nemcsak a technológia, az innováció, az ipari szervezetek történetét, hanem a kereskedelem és piac, árak és bérek, családi és testületi/vállalati munkaszervezetek, kézművesek-vállalkozók, valamint a társadalom- és foglalkozásszerkezet/társadalmi folyamatok elemzését akár rövid, akár hosszútávon, akár egy család vagy közösség szintjén tárgyaló esettanulmány, akár szélesebb ívű regionális, illetve országos vizsgálat formájában történik. A szekció ugyancsak témakörébe tartozónak tekinti a hatósági/önkormányzati iparpolitika kérdésköre mellett az iparral kapcsolatos egyéni és családi életutak/karriererek, az ipari/vállalkozói érdekcsoportok helyi döntéshozatalban való szerepének/részvételének, a téma tágabban értelmezett gazdaságpolitikai vonatkozásait éppúgy, mint a céhek/korai ipartestületek, vállalkozói csoportok társadalmi és kulturális szerepét, illetve etnokulturális és felekezeti sajátosságait is. Örölnék, ha - lehetőleg április 30-ig - mind többen megkeresnének a fent jelzett témakörbe tartozó előadás-ajánlataikkal (címmel és rövid, néhány soros szinopszissal) az alábbi címen:

FARAGÓ TAMÁS
Miskolci Egyetem BTI
Történettudományi Tanszék
3515 Miskolc Egyetemváros

* * * * *

Szerep és alkotás

konferencia meghívó

A nemek helyzetével foglalkozó társadalomtudományi kutatások száma folyamatosan növekszik, bár a téma

szélesebb szakmai és társadalmi elfogadottsága - Magyarországon - továbbra is vitatott. Számos kezdeményezés és műhely alakult a nők társadalomban és gazdaságban elfoglalt helyzetének vizsgálatára. Szükségessé és időszerűvé vált éppen ezért, hogy a téma kutatói és oktatói összegyűljenek és megvitassák eredményeiket.

Hiánypótló ez a konferencia, hiszen számos külföldön tartott előadás után ideje a szélesebb hazai publikum számára is megmutatni a téma fontosságát és sokoldalúságát.

A Hajnal István Kör és a Petőfi Irodalmi Múzeum által kezdeményezett konferenciára a különféle tudományterületek művelőit, történészeket, muzeológusokat, irodalom- és művészettörténészeket, néprajzosokat, szociológusokat, geográfusokat és jogászokat egyaránt várjuk.

A következő témákat ajánljuk megvitásra:

- a nők társadalmi és gazdasági helyzete
- demográfiai változások
- család
- szexualitás, morál, prostitúció
- irodalom és művészet: a nők mint alkotó személyiségek, költők, írók
- feminizmus
- női munka

- reformmozgalom, emancipáció, női jogok
- nőkép a társadalomban, modern és tradicionális női szerepek, múzsák

A konferencia munkája két szekcióban folyik:

1. Nők és alkotó szellemi tevékenység

Szervező: Benkő Andrea

Petőfi Irodalmi Múzeum, 1053 Bp.
Károlyi Mihály utca 16.

2. Női szerepek

Szervező: Nagy Beáta

Budapesti Közgazdaságtudományi
Egyetem Szociológia Tanszék, 1093 Bp.
Fővám tér 8.

A konferencia helyszíne: Petőfi Irodalmi Múzeum

A konferenciához kapcsolódik a "Magyar költő- és írók a kezdetektől 1945-ig" című kiállítás, amely 1996 májusáig látható a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Időpontja: 1996. március 21-22.

A tervezett előadások vázlatát kérjük küldjék a szervezők címére.

NAGY BEÁTA

* * * * *

Tagjainknak ajánljuk

European Social Science History Conference

9-11 May 1996

De Leeuwenhorst, Noordwijkerhout, The Netherlands

The International Institute of Social History (IISH, Amsterdam, founded in 1935) took the initiative for the first European Social Science History Conference to stimulate the formation of Europe-wide networks of scholars in social history. The conference is modelled on the conferences of the American Social

Science History Association and organised in good cooperation with this Association. It aims at bringing together biannually scholars interested in explaining historical phenomena using the methods of the social sciences. The conference will be characterized by a lively exchange of views in many small groups, rather than by

formal plenary sessions. Some 400 abstracts have been submitted and have been organized into more than 100 sessions. Although the deadline for submitting abstracts is past, please contact the organising secretariat should you still wish to present an abstract.

NETWORKS

The conference consists of a large number of sessions, organised in networks. Sessions will discuss themes selected by the network chairs. The networks will convene during the Conference, but several will also organise themselves on a more permanent basis as an international network of scholars in their own specialized field. As this conference is the first in a series and organised by International Institute of Social History based in the Netherlands, most networks have a Dutch and a non-Dutch chair. Sessions will be organised by the following networks:

- Antiquity W. Jongman; R. Osborne
- criminal justice R. Levy; P. Spierenburg
- culture G. Rooijakkers
- economics P. Solar
- education B. Kruithof; F. Simon
- environment C. Pfister; W. Verstegen
- ethnicity D. Hoerder; L. Lucassen
- family/demography A. Fauve-Chamoux; F. van Poppel
- family strategies and changing labour relations M. Baud; T. Engelen
- geography H. Knippenberg
- labour F. Boll; M. van der Linden
- methods O. Boonstra; D. Greenstein
- Middle Ages to be announced
- migration N.L. Green; J. Lucassen
- nations and nation building J.M. Landau; E. Zürcher
- political movements J. Rojahn; K. Tenfelde
- political systems H. Spoormans; G. Therborn
- religion W. Damberg; P. Nissen
- rural N.E. Long
- social inequality L. Hollen Lees; M. van Leeuwen

- states and societies H.J.M. Claessen; M. Tymowski
- technology D. Christensen; K. Davids
- theory Chr. Lorenz; J. Rüsen
- urban S.R. Epstein; M. Prak
- women/gender T Akkerman; M. Nash

Sessions last two hours. Most papers will be presented in panel sessions. A typical panel session will consist of three or four presentations of 15 minutes each and one discussant, leaving at least thirty minutes for discussion. This time schedule requires reporting results rather than reading long papers. Round tables about current issues and "meet the author" sessions are also envisaged. In most sessions the participants are from different disciplines and different countries.

Venue: Leeuwenhorst Congress Centre, Noordwijkerhout, The Netherlands. The congress centre is located 30 minutes by car from Amsterdam.

Important dates: Deadline for early registration: February 1, 1996

Publications/proceedings: A selection of lectures and papers presented at the Conference will be published in "New Developments in European Social Science History" after the Conference. All participants will receive a copy of this volume.

Registrations fees: Registration and payment before February 1, 1996 Dfl. 495; Registration and payment after February 1, 1996 Dfl. 595; Day fee Dfl. 250.

Hotel accommodation: Hotel rooms at the Leeuwenhorst congress centre can be booked via registration/hotel booking form. Rooms will be allocated on a first come first served basis. Price for a single room is Dfl. 140, for a double room Dfl. 230 (including breakfast)

Organising committee: Lex Heerma van Voss, International Institute of Social History, e-mail: lhv@iisg.nl; Jan Lucassen, International Institute of Social History

Conference secretariat: ESSHC, c/o CAOS, W.G. Plein 475, 1054 SH

Amsterdam, The Netherlands, phone: + 31 (0)20 616 51 51, Fax: +31 (0)20 689 09 81

* * * * *

Cities in Eastern and Western Europe

(3. International Conference on Urban History)

Budapest 29th-31st August 1996

The opening key-note lecture will be given by Prof. Heinz Schilling (Humboldt University Berlin) on 'Church and State in the European Town in the Early Modern Period'. The concluding lecture by Prof. Herman van der Wee (University of Leuven) will be on 'The European City and Global Industrialisation'.

PLANNED SESSIONS AND ORGANISERS (M= medieval; EM= early modern; MOD= contemporary)

MAJOR SESSIONS (8-9 papers)

1. The social position of women in towns M/EM/MOD Marjatta Hietala; Lars Nilsson
2. Foreigners and the town M/EM/MOD Donatella Calabi; Tamas Farago
3. The European city and energy EM/MOD Dieter Schott
4. Leisure and recreation in the European city EM/MOD Helen Meller
5. The urban neighbourhood: myth and reality EM/MOD Pierre-Yves Saunier; G. Crossick
6. European small towns EM/MOD Finn-Einar Eliassen

SPECIALIST SESSIONS (4-5 papers)

7. The topography of medieval towns M Terry Slater
8. Archaeology of the textile industry in medieval towns M Elisabeth Heckett
9. Urban taxation in the Middle Ages M Denis Menjot; Manuel Sanchez Martinez
10. Fortified and military towns M/EM/MOD Bertil Andersson and Michael Reed
11. Agro-towns EM/MOD Gyula Benda
12. Urban crime EM/MOD Robert Muchembled

13. Cities of Central Europe in the 19th century MOD Jacek Purchla
14. Public transport and urban space 1890-1939 MOD Elfi Bendikat
15. Sanitary policy in the 19th and 20th centuries MOD Lion Murard and Patrick Zylberman
16. Advertising and urban culture MOD Clemens Wischermann
17. Cooperative housing MOD Richard Harris
18. Housing policy in comparative perspective 1900-39 MOD Clemens Zimmermann
19. Healthy cities: preventive medicine and medical care MOD John Welshman
20. Seaside towns in the 19th and 20th centuries MOD John Walton

Conference organiser: Vera Bacskai, Economic History Department, Eötvös Loránd University, Budapest

Conference Languages: English, French and German

Venue: Sessions will take place at the Central European University

Bursaries: a small number of student bursaries to cover registration charges will be available to postgraduate students under 35 years.

Sponsorship: the organisers are grateful for the support of the Soros Foundation, the City Council of Budapest and the Maison des Sciences de l'Homme, Paris

Registration: The Registration fee is 85 US\$ for payment before 1st March 1996 or 100 US\$ afterwards. This covers conference participation, coffee and tea, two receptions, boat trip, and copies of papers for two sessions. A registration

form with payment procedures will be sent after you pre-register.

Info:TURI LÁSZLÓ
Tel/fax (361) 266 00 76



HÍREK, FELHÍVÁSOK

Történeti demográfiai kutatások

A hazai társadalom, népesség fejlődés-történetének kutatása mennyiségében és tartalmában is kiemelkedő teljesítményt mutathat fel. *Nem kétséges azonban, hogy az újabb szemléletmódok és módszerek egyrészt a már elfogadott megállapítások, eredmények felülvizsgálatát követelik meg, másrészt újabb vetületek, összefüggések, relációk megragadását sugallják.* Levéltáraink, könyvtáraink, egyéb közgyűjteményeink telve vannak olyan forrásokkal, dokumentumokkal, amelyek ennek a reményeink szerint megújuló kutatásnak bázisát képezhetik. A Népeségtudományi Kutató Intézet ösztönözni, támogatni kívánja mindazokat a kutatásokat, amelyek a magyar népesség történetének helyi, regionális vagy országos vetületeit elemzik. A népesség- és adóösszeírások, a telekkönyvek, az árvaszékek iratai, az önkormányzatok anyagi számadásai telve vannak a demográfiai tények és folyamatok kvantitatív és kvalitatív elemeit, mozgatórugóit hordozó információkkal, amelyek kiegészítik a hivatalos népszámlálások, népmozgalmi nyilvántartások és iratok alapvető adatait. A történeti demográfiai kutatás szakmai

bázisát kívánjuk kiszélesíteni és elmélyíteni, följárva az előzetes, folyamatos szakmai és módszertani konzultációt, a számítógépes feldolgozás, programkiválasztás, a statisztikai, matematikai elemzés módszertani egyeztetését. Biztosítani kívánjuk, hogy az eredményes kutatások összefoglalását tartalmazó írások, tanulmányok napvilágot lássanak: az Intézet Történeti Demográfiai Füzeteiben módot adunk a publikálásra. Örömmel nyújtunk támogatást helyi vagy regionális történeti demográfiai konferenciák megrendezésében. A közeljövőben az anyakönyvekre támaszkodva több mikroregionális családrekonstrukciós felvételt, értékelést indítunk meg. Hasznos volna, ha a feldolgozó, kiértékelő munkába helyi, szakmai ismeretekkel rendelkező munkatársakat vonhatnánk be. Szerény lehetőségeinket maximálisan kívánjuk felhasználni - kutatva a népesség, valamint a társadalom és a gazdaság demográfiai kapcsolatainak történeti vetületét.

Szívesen tájékoztatjuk jövőendő munkatársainkat a további részletekről szóban és írásban a Történeti Demográfiai Füzetek szerkesztőségében (KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, 1024 Bp. Fényes Elek u 14-16. T: 212-6563).

DÁNYI DEZSŐ

* * * * *

Kávéházi kutatások és dokumentáció

A Kávéháztörténeti Kutatócsoport, amely munkáját a Magyar Kávéház Alapítvány keretében végzi, a kávéház, e

polgári, nagyvárosi jelenség kultúrtörténeti feltárására összpontosít. A kutatás időhatárai ennek megfelelően a 19. század első fele, illetve 1949, a kávéházak államosításának éve. Szem előtt tartjuk

nemcsak a főváros, hanem a nagyobb vidéki városok kávéházainak történeti feltárását is.

A kutatócsoport a folyamatos forrásfeltárás és feldolgozás mellett tervezi egy nagyobb terjedelmű és lehetőség szerint bőségesen illusztrált kötet összeállítását Budapest kávéház-történetéről s ezzel párhuzamosan egy kávéház-történeti dokumentáció alapjainak megvetését. A dokumentáció egyre bővülő anyaga idővel nyilvános lehet és közgyűjteményi jelleget ölthet.

A főbb feldolgozandó témák:

- a kávéház kialakulása, a kávéház és a nagyváros, a kávéház helye a polgári nyilvánosság szerkezetében
- a kávéházak alapítói, tulajdonosai, működtetői, a kávéházi vállalkozások tipológiája
- kávéház-típusok: a budapesti kávéház helye az európai kávéház-típusok sorában

- a kávések szakmai és érdekvédelmi szervezetei
- a kávéházi alkalmazottak társadalma és ennek tagozódása
- nők a kávéházban: alkalmazottak, női közönség, női zenekarok, prostitúció
- a kávéházi szolgáltatások szerkezete, viszonya a polgári nyilvánosság egyéb formáinak szolgáltatásaihoz
- államosítás: egy struktúra felszámolása

A Kutatócsoport munkája iránt érdeklődők az alábbi kutatókhoz fordulhatnak:

Krsalek Gábor 1142 Bp. Nagy Lajos király útja 211.

Nagy Beáta 1056 Bp. Belgrád rakpart 2.

Saly Noémi 1013 Bp. Döbrentei u. 8.

Varga Éva 1142 Bp. Nagy Lajos király útja 211.

Zeke Gyula 1222 Bp. Abos utca 12.

NAGY BEÁTA

* * * * *

A Csokonai Kiadó újdonságaiból

Kiadónknál az elmúlt hónapokban a következő könyvek jelentek meg:

Orosz István: Hagyomány és megújulás

Gunst Péter: A magyar történetírás története

Gunst Péter (szerk): Európa története (2. kiadás)

Gyáni Gábor (szerk): A modern város történeti dilemmái

Mikó Zsuzsa (szerk): Mezőváros - kisváros (A Hajnal István Kör keszthelyi konferenciája)

Á. Varga László (szerk): Vera (nem csak) a városban - Bácskai Vera tiszteleti kötet

A fenti munkák a kiadó könyvesboltjából közvetlenül is megrendelhetők:

Csokonai Könyvesbolt
4025 Debrecen, Piac utca 45
Telefon/fax: (52) 314-984

MAZSU JÁNOS

Ezúton is felhívjuk a tisztségviselők és a választmányi tagok figyelmét,
hogy a választmány alakuló ülését
1996 január 30-án kedden 14 órakor
tartjuk a Teleki Alapítvány épületében
(Budapest XII. Szilágyi Erzsébet fasor 22/c.)

A Hajnal István Kör — Társadalomtörténeti Egyesület Hírlevele.
Felelős kiadó: A Hajnal István Kör elnöke. Időszaki kiadvány, hírlapárusi forgalomba nem kerül. Idézése
esetén kérjük az idézet forrását föltüntetni.
Newsletter of the Hungarian Society for Social History. Not for sale. If cited, please mention the source of
citation.